

Erityinen tuki

10.3.2025

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkööškös

Sisällys

1.	Erityinen tuki.....	1
2.	Erityisen tuen tarpeen tunnustaminen.....	1
3.	Erityisen tuen päätös.....	2
4.	Erityisen tuen kirjaaminen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS).....	2
5.	Erityisen tuen muodot.....	3
5.1	Erityinen tuki työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa	3
6.	Erityisen tuen toteutumisen arviointi.....	4
7.	Osaamisen arvioinnin mukauttaminen	4
7.1	Milloin voi mukauttaa?.....	4
7.2	Mukauttamisen tarpeen arviointi	4
7.3	Päätös mukauttamisesta.....	5
7.4.	Yksilöllinen arviointi.....	5
8.	Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta	6
Liite 1	Esitys erityisestä tuesta	
Liite 2	Esitys tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta	
Liite 3	Suostumus opiskeluhuollon palveluihin	

1. Erityinen tuki

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen suunnitelma erityisestä tuesta perustuu ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (531/2017) ja asetukseen (673/2017), niiden siirtymäsäännöksiin sekä opetushallituksen ohjeeseen Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa.

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen ammatillisissa perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa. Erityinen tuki on opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin, tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityisen tuen tavoitteena on tarjota yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet kaikille opiskelijoille. Pedagogisin järjestelyin sekä erityisen tuen ja ohjauksen avulla opiskelijaa tuetaan saavuttamaan tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen.

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 64 §). Mikäli opiskelija on vain tilapäisesti tuen tai lisäohjauksen tarpeessa, ei tätä toimintaa katsota erityiseksi tueksi. Tällöin opiskelijalle annettava lisäopetus ja ohjaus ovat Jeessipaja-ohjausta / tukiopetusta. Jeessipaja-ohjausta / tukiopetusta annetaan opiskelijalle, joka on esimerkiksi sairauden vuoksi jäänyt jälkeen opinnoissaan. Kyseinen ohjaus ei ole erityisopetusta. Ofelaš-ohjaaja koordinoi ja suunnittelee opiskelijan yksilölliset tukitoimet yhdessä erityisopettajan kanssa. Kaikki opettajat sitoutuvat opiskelijan kokonaisvaltaiseen tukemiseen.

2. Erityisen tuen tarpeen tunnustaminen

Ofelaš-ohjaaja ja erityisopettaja selvittävät opiskelijan mahdollisen tarpeen erityiseen tukeen osana HOKS:n (henkilökohtainen opetuksen kehittämissuunnitelma) laadintaa sekä päivittämistä. Opettajien, erityisopettajan ja opiskelijahuollon toimijoiden välinen yhteistyö on tärkeää tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden tunnistamiseksi. Lukuvuoden alkaessa peruskoulusta suoraan tulevien opiskelijoiden tarve erityiseen tukeen kartoitetaan ns. siirtopalaverissa ennen syyslukukauden alkua tai heti sen alussa. Siirtopalaveriin osallistuvat yläkoulun opinto-ohjaaja ja/tai erityisopettaja, opiskelija ja hänen huoltajansa sekä SAKK:n erityisopettaja ja ofelaš-ohjaaja. Erityisen tuen tarve ja tukitoimet määritellään jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti.

Muiden, kuin suoraan peruskoulusta suoraan tulevien opiskelijoiden tarve erityisen tukeen kartoitetaan HOKS-keskustelun yhteydessä. Erityisopettaja on tarvittaessa mukana tuen tarpeen arvioinnissa. Erityisen tuen tarve voi tulla esille jo ennen opintojen alkamista, esim. opiskelijan hakemuksesta tai nivelvaiheen yhteistyöstä. Opiskelija voi tuoda mukanaan perusopetuksen aikaisen HOJKS:n tai lääkärin, psykologin tai erityisopettajan lausunnon, josta käy ilmi mahdollinen erityisen tuen tarve. Erityisen tuen päätöstä ei kuitenkaan tehdä suoraan näiden perusteella, vaan yhdessä opiskelijan ja alaikäisen kohdalla huoltajan kanssa arvioidaan, millaista tukea opiskelija mahdollisesti tarvitsee ammatillisissa opinnoissa.

Erityisen tuen tarvetta arvioidaan opintojen alussa lähtötasotesteillä (Niilo Mäki Instituutin luki-vaikeuksien seulontamenetelmä sekä vieraiden kielten ja matematiikan lähtötasotestit). Lähtötasotestin teettää kyseisten opintojen opettaja. Opiskelija ei tee luki-testiä, mikäli hänen äidinkieltensä on muu kuin suomi.

Maahanmuuttajataustaisen / ulkomaalaisen opiskelijan suomen kielen taso testataan kielikokeella, mikäli hänellä ei ole suomalaista peruskoulun päättötodistusta. Suomen kielen kielikoe toteutetaan ennen opiskelijaksi valitsemispäätöstä.

Erityisen tuen tarve voi tulla esille myös myöhemmin opintojen aikana, jos opinnot eivät etene odotetusti. Silloin opiskelijan kanssa arvioidaan, mikä oppimista hidastaa, ja voidaanko opiskelijan opintoja tukea erityisen tuen avulla.

3. Erityisen tuen päätös

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä tulee kuulla opiskelijaa ja alaikäisen kohdalla myös huoltajaa. Kuuleminen tulee olla jälkeinpäin todennettavissa ja se kirjataan HOKSiin päivitystapahtumana. Ofelaš-ohjaaja ja/tai erityisopettaja keskustelevat opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa, miksi opiskelija tarvitsee erityistä tukea ja mikä erityisen tuen merkitys on ammatillisessa koulutuksessa. Rehtori tekee päätöksen erityisestä tuesta erityisopettajan esityksestä. Erityisopettaja toimittaa rehtorille esityksen erityisen tuen järjestämisestä lomakkeella: Esitys erityisestä tuesta (liite 1).

Erityisen tuen päätös toimitetaan opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Päätös on hallinnollinen asiakirja, josta on mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus aluehallintovirastoon. Päätöksen liitteeksi laitetaan ohjeet oikaisuvaatimuksen tekemiseen. Päätös erityisestä tuesta on salassa pidettävä. Päätös erityisestä tuesta puretaan, jos opiskelija ei opintojen edetessä enää tarvitse erityistä tukea. Rehtori tekee hallinnollisen päätöksen erityisen tuen purkamisesta erityisopettajan esityksestä.

4. Erityisen tuen kirjaaminen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS)

Kun päätös erityisestä tuesta on tehty, ofelaš-ohjaaja ja erityisopettaja laativat opiskelijalle HOKSiin erityisen tuen suunnitelman. HOKSiin ei kirjata opiskelijan diagnoosia tai muita salassa pidettäviä asioita. HOKSiin kirjataan lyhyesti erityisen tuen sisältö:

- kuvaus erityisen tuen tarpeesta
- erityisen tuen muodot
- pedagoginen tuki
- tarvittavat opetus- ja opiskelujärjestelyt
- yhteistyötahot
- sekä tarvittaessa osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä yksilölliset arviointikriteerit.

5. Erityisen tuen muodot

Oppimisen tukemisessa hyödynnetään moniammatillista yhteistyötä ja kokonaiskuntoutuksellista otetta. Kokonaiskuntoutuksellinen ote tarkoittaa opiskelijan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukemista. Erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 101 §). Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kohdalla ensisijainen tavoite on saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen. Erityisen tuen muodot suunnitellaan opiskelijan valmiuksien, tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Tukitoimet ovat yksilöllisiä ja ne suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa. Alaikäisen opiskelijan kohdalla myös huoltaja on mukana tukitoimien suunnittelussa. Erityinen tuki koostuu erilaisista oppimisen tuen keinoista. Näitä ovat esimerkiksi:

- yksilölliset pedagogiset järjestelyt
- erityinen tuki ja ohjaus
- opiskelijalle sopivat oppimisympäristöt, esim. rauhallinen opiskelupaikka
- käytännönläheinen ja työvaltainen oppiminen
- opiskelijan tahdin mukaan etenevä opiskelu
- ammatin kannalta keskeiseen osaamiseen keskittyminen
- oppimista tukevat apuvälineet, esim. äänikirjat, kuvat ja videot
- muistiinpanojen valokuvaaminen tai tulostaminen opiskelijalle
- opiskeltavan asian jakaminen pienempiin osiin
- työajan lyhentäminen
- selkeä oppimateriaali.

5.1 Erityinen tuki työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana. On tärkeää sopia työpaikkaohjaajan kanssa opiskelijan tarvitsemista tukitoimista. Tukitoimet voivat olla samoja kuin koululla tapahtuvassa oppimisessa. Tarvittaessa opettajalle voidaan varata enemmän ohjausaikaa työpaikalle tai opiskelijan tukena voi toimia muuta ohjaavaa henkilöstöä.

Erityinen tuki näytössä

Osaamisen osoittamisen aikana tukikeinoja ovat esimerkiksi:

- sopivan näyttöympäristön valinta
- osaamisen arvioinnin jakaminen useampaan osaan ja opiskelijalle sopiviin kokonaisuuksiin
- riittävä tuki näyttöön valmistautumisessa, näytön suunnittelussa sekä itse näyttötilanteessa ja itsearvioinnissa
- näyttöä jännittävälle tuttu työpaikkaohjaaja tai tukihenkilö jännittävän tilanteen käsittelyyn.

6. Erityisen tuen toteutumisen arviointi

Opiskelijan saaman erityisen tuen ja sen vaikuttavuuden arvioiminen on jatkuvaa. Arviointia tehdään myös aina HOKSia päivitettäessä. Opintojen aikana havainnoidaan opiskelijan edistymistä ja arvioidaan tukitoimien riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Opiskelijan ja tukitoimiin osallistuneiden kanssa pohditaan, onko opiskelijan saama tuki ollut sopivaa. Yhteisen arvioinnin perusteella päätetään, jatketaanko samoja tukitoimia vai muutetaanko niitä vastaamaan paremmin opiskelijan tarpeita. Erityisen tuen toteutumista arvioidaan myös 1-2 kertaa lukuvuodessa kokoontuvassa monialaisessa opiskeluhuoltoryhmässä.

7. Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Opiskelijalle annettu riittävä aika osaamisen hankkimiseen, tukitoimet ja hänelle soveltuvat opiskelutavat mahdollistavat usein tutkinnon perusteissa edellytetyn keskeisen osaamisen hankkimisen. Jos erityistä tukea tarvitseva opiskelija ei erityisestä tuesta huolimatta pysty saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukaista tyydyttävä 1 -tason osaamista, voidaan ammattitaitovaatimuksia, osaamistavoitteita ja osaamisen arviointia mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Arviointia voidaan mukauttaa vain niiltä osin, kun se on välttämätöntä.

7.1 Milloin voi mukauttaa?

Mukauttaminen on mahdollista vain ammatillisissa perustutkinnoissa. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaamisen arviointia ei voi mukauttaa. Osaamisen arvioinnin mukauttaminen edellyttää aina, että opiskelijalla on päätös erityisestä tuesta. Tutkinnon perusteissa voidaan määrätä, mitä tutkinnon osan osaamisen arviointia ei voida mukauttaa. Jos näiltä osin tehdään mukauttaminen, opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, vaan hänelle annetaan todistus osaamisesta. Toistaiseksi tällaisia määräyksiä on vain muutamissa tutkinnon perusteissa, esim. sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon ja ravintola- ja catering-alan perustutkinnon perusteissa.

7.2 Mukauttamisen tarpeen arviointi

Mukauttamisen tarve arvioidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Joskus se voi olla tarpeellista heti opintojen alkaessa. Jos mukauttamisen tarpeesta ei ole varmuutta, pidetään tavoitteena tutkinnon suorittamista tutkinnon perusteiden mukaisesti. Jos opiskelun aikana havaitaan, että opiskelijan ei ole mahdollista saavuttaa vaadittuja ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vähintään tyydyttävä 1 -tason mukaista osaamista, tehdään päätös mukauttamisesta. Näytön aikana ei mukauttamispäätöstä voi tehdä.

7.3 Päätös mukauttamisesta

Ennen mukauttamispäätöksen tekemistä ofelaš-ohjaaja ja/tai erityisopettaja keskustelevat mukauttamisesta opiskelijan ja alaikäisen huoltajan kanssa. Keskustelussa on tärkeä arvioida realistisesti opiskelijan valmiuksista saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen sekä mukauttamispäätöksen vaikutuksista työllistymiseen ja jatko-opintoihin. Kun mukauttamisen tarve on todettu ja siitä on keskusteltu opiskelijan sekä alaikäisen huoltajan kanssa, rehtori tekee erityisopettajan esityksestä päätöksen tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Tieto päätöksestä toimitetaan opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Päätös opintojen mukauttamisesta on hallinnollinen asiakirja, johon voi vaatia oikaisua aluehallintovirastosta. Päätökseen tulee liittää tieto, miten oikaisuvaatimus tehdään.

Mukauttamista koskeva päätös voidaan purkaa, jos opintojen edetessä käy ilmi, että opiskelija pysyy saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Rehtori tekee mukauttamisen purkamisesta päätöksen erityisopettajan esityksestä.

7.4. Yksilöllinen arviointi

Kun opiskelijan osaamisen arviointia mukautetaan, kirjaa erityisopettaja yksilölliset osaamisen arviointikriteerit HOKSiin. Opiskelijan HOKSiin kirjataan myös suunnitelma siitä, millä tavalla opiskelija osoittaa osaamisensa. Tässä tulee arvioida myös se, tarvitseeko opiskelija tukitoimia osoittaessaan ammattitaitoaan. Mukautetut arviointikriteerit perustuvat suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Mukautetut arviointikriteerit ovat yksilöllisiä ja niiden lähtökohtana on tutkinnon perusteissa kuvattu tyydyttävä 1 -tason osaaminen. Mukautettu arviointiasteikko on viisiportainen. Mukautetun kiitettävän tason arvioinnin kriteerit ovat alle tutkinnon perusteissa määritellyn tyydyttävä 1 -tason.

Yksilöllisiä arviointikriteerejä laadittaessa on tärkeä pitää mielessä työelämässä tarvittava osaaminen ja muun muassa työturvallisuuteen liittyvä osaaminen. Osaamisen hankkimisessa käytetään monipuolisia keinoja osaamisen saavuttamiseksi. Erityistä tukea tarvitsevalla opiskelijalla on oikeus monipuolisiin pedagogisiin menetelmiin sekä yksilöllisesti suunniteltuun erityiseen tukeen. Osaamisen hankkiminen tulee suhteuttaa opiskelijan HOKSiin kirjattuihin yksilöllisiin tavoitteisiin sekä yksilöllisiin arviointikriteereihin.

Opiskelijan osaamisen kehittymistä seurataan ja kehittymisestä annetaan opiskelijalle palautetta. Jos käytetyt keinot eivät ole opiskelijalle sopivia, tulee miettiä uusia keinoja osaamisen hankkimiseksi. Kun opiskelijan osaaminen on sillä tasolla, että hän saavuttaa henkilökohtaisissa arviointikriteereissä määritellyn osaamisen, on aika osoittaa osaaminen näytössä. Näyttö suunnitellaan suhteessa mukautettuihin henkilökohtaisiin arviointikriteereihin. HOKSiin kirjataan, kuinka opiskelija osoittaa osaamisensa. Kun osaamisen arviointia mukautetaan, opiskelijan osaaminen arvioidaan mukautetun arviointiasteikon lisäksi sanallisesti.

8. Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta

Tutkintotodistukseen tulee merkintä, missä tutkinnon osissa osaamisen arviointia on mukautettu. Niissä tutkinnon osissa, joissa osaamisen arviointia on mukautettu, opiskelijan osaaminen arvioidaan mukautetun arviointiasteikon lisäksi sanallisesti. Koulutuksen järjestäjä arvioi, ovatko keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet saavutettu. Jos opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osan tai osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita, ei tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista opinnoista saa antaa. Tällöin opiskelijalle annetaan todistus osaamisesta. Koulutuksen järjestäjä päättää sen, mikä on keskeistä osaamista.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooultémkөөskös

Liite 1

Esitys erityisestä tuesta

Päivämäärä:

Opiskelijan nimi ja ryhmätunnus:

Tutkinto:

Ofelaš-ohjaaja:

Tuen alkamis- ja päättymispäivä:

Perustelu erityisen tuen tarpeesta:

Allekirjoitukset ja päivämäärät:

Esitys erityisestä tuesta, erityisopettaja

Päätös erityisestä tuesta, rehtori

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooultémkөөskös

Liite 2

Esitys tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta

Päivämäärä:

Opiskelija ja ryhmätunnus:

Tutkinto:

Ofelaš-ohjaaja:

Tutkinnon osa, jonka arviointia mukautetaan:

Allekirjoitukset ja päivämäärät:

Esitys arvioinnin mukauttamisesta, erityisopettaja _____

Päätös arvioinnin mukauttamisesta, rehtori _____

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooulttemkөөskös

Liite 3

Suostumus opiskeluhuollon palveluihin

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely (3 L, 19 §)

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan. Opiskeluhuoltoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.

Opiskelijan nimi _____
Henkilötunnus _____
Ryhmätunnus _____

Asian aihe:

Monialainen asiantuntijaryhmä:

Yksilökohtainen opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä muodostetaan opiskelijan asian tarpeen mukaan.

Suostun asiani käsittelyyn ☐

En suostu asiani käsittelyyn ☐

Päiväys _____

Opiskelija / huoltaja tai muu laillinen edustaja

Päiväys _____

Asiantuntijaryhmän vastuhenkilö